

הסיכום מבוסס על פסק דינו של השופט מקדונלד בלבד (6 עמודים ראשונים).

מסכם ומתרגם: נועם שוורץ (02).

לקאציר הוגש צו ב-26/6/1936 המודיע לו שעליו לפנות את ביתו תוך יומיים, עד שבע בבוקר לצורך הריסת ביתו. הצו הוגש כחלק מתכנית עירונית להרחבת יפו העתיקה במסגרתה יורחבו הדרכים ויסללו כבישים.

לקאציר אף הובהר בצו, שלא תתקבל שום טענה לגבי פיצויים באשר לריהוט או לכל רכוש אחר שישאר במבנה לאחר תאריך ההריסה.

עוד לפני מתן הצו, יצאה הודעה רשמית ע"י הממשלה באשר לתכנית זו, המציגה את עיקריה ומבהירה לתושבים שהם זכאים לפיצוי. כמו כן פורסמה הודעה נוספת לתושבי יפו בשפה הערבית. הצווים אינם חתומים ע"י גורם רשמי קונקרטי כלשהו.

בקבלת הצו ב-26/6, הגיש קאציר בקשה לצו מניעה על ההריסה, והפנה אותו למזכיר הראשי (chief secretary), לפרקליט המדינה, למפקח על מחוז יפו, למפקח"ל המשטרה ולקצין האחראי על הפעילויות ההנדסיות ביפו מטעם ממשלת בריטניה (שלוחת ההנדסה הקרבית הבריטית בישראל).

מאחר שעל הצווים לא היתה כתובת רשמית שאליה יכולים התושבים לפנות וכן נתגלעה (בבדיקה שבוצעה ע"י בית המשפט) טעות טכנית בתרגום המושג "תכנית עירונית", קאציר הוציא את הצו לגורמים שבדיעבד התבררו כלא רלוונטים לנושא.

המפקח על מחוז יפו ופרקליט המדינה, הגישו תצהירים ובהם הוסבר שהחלטה על הריסתו של הבית לא התקבלה על ידיהם או עקב הוראה שנתנו. הפרקליט הכללי הסביר כי בהתאם להבנתו והמידע המצוי לפניו, הריסתו של הבית מתבצעת מתוקף פסקה 5 לצו המועצה להגנה על פלשתינה (אני לא בטוח לגבי המונח "פסקה" – אבל זה לא באמת משנה לענייננו).

המזכיר הראשי הגיש תצהיר דומה לזה שהגיש מפקח המחוז.

בסופו של דבר, בתצהיר נוסף שהוגש ע"י המפקח על האיזור הדרומי של יפו, התברר שהריסת הבית הנדון היתה אמורה להתבצע ע"י כוחות הנמצאים תחת פיקודו, מתוקף פקודה שהתקבלה מהמפקח הראשי של פלשתינה.

בית המשפט סוקר את חלקי הפקודה הנמצאים תחת מחלוקת –

החלק הרלוונטי בפסקה 5 אומר ש: "המפקח הראשי רשאי... אם למיטב הבנתו הדבר נעשה למטרת הגנה על פלשתינה, להרוס ולהסיר כל בניין...".

בית המשפט מדגיש כי פעילות זו מאושרת רק למטרות הגנה, ולא כדי לבצע שיפורים ושינויים עירוניים, כפי שצויין בצו הרשמי הראשוני בנוסח שהופץ.

פסקה 10 בפקודה מציינת כי "כל אדם... שרכושו או מטלטליו מיועדים... להריסה מתוקף פקודה זו, יהיה זכאי לפיצויים, כפי שיקבע בתיאום תקנות המפקח הראשי".

פסקה 4 מציינת כי המפקח הראשי ראשי לתקן תקנות המגדירות את האופן שבו יקבעו הפיצויים מתוקף ס' 10.

תקנות אלו מעולם לא תוקנו.

בית המשפט לא מסכים עם טענות התובע, לפיו עד שתקנות אלו לא יתוקנו, לא ניתן לבצע את ההריסה מתוקף ס' 5. אבל, בית המשפט טוען כי לאור ס' 10, אין סמכות חוקית למנוע מקאציר פיצויים – כפי שצויין בצו שהועבר לידיו.

לפי טיעוני בא כח המדינה, לא ברור מי היה אחראי לכתיבת והפצת הצווים מלכתחילה וכן לא ברור אם הם בכלל יצאו ממשרד המפקח הראשי.

בית המשפט מצהיר כי התובע עשה שירות ציבורי בחשיפתו את חוסר האומץ המוסרי שגילו כלל המוסדות המעורבים, ואינו מופתע לגלות שאף נציג מוסמך מטעם הממשלה לא קבע את חתימתו על ההודעות.

השופט מקדונלד כותב כי היה זה יותר ראוי להערכה, אם הממשל, במקום לנסות ולזרות חול בעיני התושבים באמצעות הצהרה על כוונות נדיבות שקשורות להרחבת העיר וצרכי ציבור, היה מודיע כי כוונותיו הן לצרכי הגנה ובטחון ונעשות לצרכי הגנה על העיר מפני... לא ברור – סמל בר אילן מסתיר את הטקסט... כדי לאפשר גישה נוחה יותר באזורי העיר הצפופים.

אם כל זה היה נעשה, תום הלב של הממשל, שאינו יכול להתחמק מאחריות באמצעות הסתרת תחת אנונימיות הגוף האחראי לפרסום הצווים, לא היה מוטל בספק.

יהיה זה אי צדק, אם בית המשפט לא יאמר את אשר בדעתו באופן חופשי, במקרה ברור של התחמקות מעין זה.

בעת שהממשל עושה שימוש בסמכויותיו, יש צורך בכנות וגילוי לב, קל וחומר תוך שימוש בסמכויות יוצאות דופן כגון אלו המוצגות כאן.

למרות זאת, לאור כל מה שנאמר עד כה, בית המשפט מחוייב לדחות את הצו, אך מהסיבות שצויינו לעיל וכדי להמחיש את חוסר שביעות רצונו של בית המשפט מההתנהלות – לא יגולגלו עלויות כלשהן על התובע.